

BONTJÁK A TETŐT.

REGGELI nyolc óra után volt kevéssel, amikor Csalma Máté kiállt a kiskapu elé a hidacskára s némi keserűségtől környezve így kiáltott fel: Csakhogy gyösz mán, te istenátka!

— Magyar ember állja a szavát — szólt fesztelenül Vidróczki.

Csalma Mátéban azonban kételyek kezdtek fölmerülni:

— Vállalod egyszóval . . .

— Vállalom! — válaszolt Vidróczki keményen.

Abban az időtájban a hatvanon is felül járt immár Csalma Máté, aki tudvalevően benne volt a Königrätznél kezdődött vad futásban és csak a szomszéd vármegye területén állt meg először egy krumpliföldön, a dologkerülő Vidróczki viszont lehetett úgy a huszonnyolcadik esztendejében.

— Igenis, vállalom — bölintott rá másodszor is a haszontalan cipész.

Arról volt szó tudniillik, hogy a Csalmaék tyúkölkájáról le kellett volna szedni a félig rothadt szalmatetőt s friss zsúppal újra fedni az egészset. Csalma Máté Vidróczkit nézte ki magának erre a szerepre, amiért méltatlankodott is eleget mindenki. Mert a lingár mezítlásnak vezetett híre volt közeli és távoli vidéken . . . Ő maga, mikor felszólította az öreg Csalma, feltűnő könnyedséggel annyit mondott:

— Úgy megigazítom azt az ólkatetőt, Máté bácsi, hogy aki meglátja eccer, kireped az irígységtől!

Csalma Máté reménykedni kezdett e kijelentés nyomán s mindössze akkor csappant meg a kedve, amikor Vidróczki — a kialkudott reggeli öt óra helyett — csak kevéssel nyolc után mutatkozott a nagyutcán s akkor is olyanformán jött, mintha minden pillanatban vissza akart volna fordulni. Mivel azonban kötötte az ebet a karóhoz, ámbár most már lanyhuló meggyőződéssel, hogy egy Vidróczki nem játszik a szavával, Csalma Máté vele ment az ólkáig s ott azon volt, hogy munkába fogja a tyúksziványt:

— Kezdheted, Mihály . . .

Mert Mihály lett volna a Vidróczki keresztneve, aminthogy a Vidróczki elnevezés is olyanformán akadt bele, mint kutyába a cigánytetű.

Vidróczki fölnézett savanyún az ólka tetejére, amelynek eresze alá apró létra volt odatámasztva s némi sunyisággal kezdte:

— Nem megy az csakúgy szárazon, Máté bácsi . . .

— Nem megy? — ütötte föl fejét az öreg Csalma. — Megint valami bitangságba töröd a fejedet, ugyi?

Vidróczki vakargatni kezdte a haját a füle mögött:

— Nem a, csak egy kis melegítő kéne, Máté bácsi . . . Anélkül nem szokás belefogni.

Ebben az állításban sok igazság volt, ezt készséggel belátta az öreg Csalma is. Ennek okából betért a házba, aztán kijött félliteres üveggel, melyben félig lehetett még bundapálinka. Töltött a pohárba, először magának:

— Az Isten éltesen engemet!

— Isten éltesse! — bólíntott reá a legtisztább indulattal Vidróczki.

Akkor Vidróczkinak töltött a pálinkából, melyet is egy kortyra öntött magába a semmirekellő. Kissé megdidergett utána s akkor cuppantott:

— Jó kis bregyóresz!

Aztán megállapodtak egymás között mégegyszer, hogy a félig rothadt szalmatető lebontásáért, úgyszintén a tető újraborításáért, mely munka — komoly igyekezetet véve alapul — eltarthat délutáni két óráig, nyolcvan fillér napszámot kap Vidróczki s ehhez járulni fog még félliter «drótszeg» is. Drótszegnek mondatván ama bundapálinka, melytől drótszögbe áll az ember hajaszála.

Akkor végül nekilátott Vidróczki, hogy fölmásszon a létrán. Az utolsó pillanatban azonban visszafordult még s így szólt, mintegy a Csalma Máté megnyugtatására:

— Az én kezem alatt ég a munka, ha belefogok eccer . . . Csak a cipészetet nem állhatom, Máté bácsi!

Néhány perccel történt ez nyolc óra után délelőtt. Vidróczki mindenekelőtt felkúszott az ólka tetejére, a tetővonalon leült aztán nyeregülésbe, mint huszár a lovára . . . Csalma Máté felszólt neki:

— Oszt vigyázz! Merha húzni tanálnád az időt, könnyen a nyakad közé csapok vagy kettőt . . . Ismerhetnél mán!

— Csak maraggyék nyugodtan, Máté bácsi — szólt le felülről Vidróczki. — Két óra múlva olyan lesz az új fedés, hogy akár Sennyey báró is megnézheti!

S nyomban piszkálni is kezdte az egyik zsúpot a tető gerincvonalán.

Erre a mozdulatra az öreg Csalma is megindult, hogy utána nézzen a házkörüli teendőknek. Hinni kezdte, hogy Vidróczki állni fogja fogadkozását s csakugyan elintézi azt a kis tetőfedést. Életében először!

Pedig ha Csalma Máté kissé komolyabban fontolóra vette volna a körülményeket, rég rá kellett volna jönnie, hogy aligha lesz valami Vidróczkinak, e lingárnak felelőtlen vállalkozásából. Hisz amióta a világra jött, szakadatlanul az anyja nyakán élt s legutóbb is mit nem csinált

a szemtelen! Fölment a falu fölötti dombnak, a Szentandrásának tetejére s ott szemébe húzván a lyukas szalmakalapot, lehasalt flangálva. Attól fogva pislogva leste a tájéket s különösen az alant elterülő Ronyvavölgyet. Így lajhárkodott a tetőn már vagy félnapot, amikor arra vetődött Setéth Miklós földbirtokos úr s megpillantván a tétlenkedő naplopót, odaszólt neki:

— Mit akarsz itt, te koszos?

Vidróczki úgy fektében, minden felállás nélkül, tehát abszolút tiszteletlenséggel így adta meg a választ ekkor:

— Egy kis hasznot akarnék hozni a tekintetes úrnak, meg oszt magamnak is . . .

— Hogy-hogy? — érdeklődött a tekintetes úr.

A nyáriszeplővel telehányt képű mezítlábas így beszélt erre alig leplezett mosollyal a néhány szál savóbajusza körül:

— Úgy gondoltam ki magamba, tekintetes úr, hogy lődörögve elfekszek itt a dombon s csak nézem a vidéket. Ha oszt fel tanál ugrani valahun egy nyúl, szemmel kísérem, míg csak meg nem bujik egy másik vacokba. Én a tekintetes úrér szaladok, jelentem, hun a nyúl, a tekintetes úr elékapja a puskát, odasiet s belefliintázik a nyúlba. Így ingyenbe lesz a pecsenye, én pedig egy pacska dohányt kapok a tekintetes úrtól . . . Ez is valami a megélhetéshez!

Setéth földbirtokos úr látta nyomban, hogy Vidróczki gúnyolódni próbál vele s ez okból megfenyegette a szemtelenjét:

— Azt mondom én neked, pizok ember, hogy igen vigyázz te magadra! Mert könnyen megeshetik, hogy leakasztok neked vagy két pofont . . . Akkor oszt mehetsz!

Vidróczki tapasztalván, hogy fele sem tréfa a dolgoknak, váratlanul talpraszökött s egyszerre tisztelgőállásba csappantotta össze a bokáit:

— Igenis, tekintetes úr!

. . . Nos, ha Csalma Máté számbavette volna idejében az ilyen és ehhez hasonló tüneteket, rá kellett volna jönnie, hogy a tyúkólka tetejét soha nem hányja le s a csupasz tetőbordázatot soha új zsúppal nem fogja befedni a hírhedt dologkerülő.

Alig volt néhány pillanattal nyolc óra után, amikor Vidróczki nyeregülésbe helyezkedett el a tetőgerincen, mint lovon a huszár, azzal az elhatározott szándékkal, hogy háromnegyed órán belül végez a félig berothadt tető lehányásával. De másfél óra is eltelhetett körülbelül, mire az udvar hátsó részéből előkerült Csalma Máté s rápillantván a tyúkólkára, fájdalmasan szisszent föl:

— Hát te mit csináltál másfél óra óta?

— Én, Máté bácsi? — kérdezte vissza fesztelenül Vidróczki. — Dógoztam, mint egy kutya!

Észrevehette azonban, hogy állítása némileg fantasztikusnak hangzó s ezért, hogy elüsse a dolog élet, azt kérdezte minden átmenet nélkül:

— Máté bácsi, mondhatok valamit?

— No, mongyál! — állt meg érdeklődve az öreg Csalma, akit meglepett ez a fölényes magatartás.

Vidróczki kajánul adta föl most a kérdést:

— Teccik tudni, hogy mulatott Kásón a gyűrűs-zsidó?

— Hogy?

— Hát szódavíznél! — s elröhögte magát.

Csalma bosszankodni kezdett s bosszúságában fejcsóválva ment befelé a házba.

Fél tíz lehetett ekkor délelőtt.

Másfél óra óta annyi látható munkát végzett Vidróczki, hogy ledobott egy tetőzsúpot s e pillanatban épp a második zsúppal bajlódott. Ha ugyan komoly szándéknak állíthatja az ember azt a körülményt, hogy ujjjaival meg-megfogta meg visszaerestette azt a második számú zsúpot. Később felhagyott ezzel is és az orrában kezdett turkálni.

Csattogó fényű májusi délelőtt volt!

A nap, mely a toronyi erdő hátából kúszott föl reggel, izzasztón ontotta a meleget, a jegenyefák árnyékai mind kurtábbra estek össze s három veréb fürdött a nagyutca porában. Kihalt volt a falu, mert mindenki odakint serénykedett a mezőn, mindössze néhány apróbb gyerek játszadozott lejjebb, az alvóg irányába. Ha olykor mégis egy-egy ember haladt volna el a Csalma-porta előtt s a tyúkólka tetején meglátta volna a dologtól irtózó cipészlegényt, így kiáltott föl meglepetésében:

— Vidróczki, az anyádat!

Csöndes volt a Csalma Máté házatája is, miután Csalmáné aszszony maga még jókor reggel gyalogszerrel indult el rokon látogatóba, talán Kolbására. Mind följebb kapaszkodott ezalatt a napocska s Vidróczki mind hosszabb szünetekig pihengetett ezenközben az ólka tetején. Nyeregülésben. Tizenegy óra körül járhatott már, amikor Csalma Máté kijött a házból s felnézvén az ólka tetejére, csaknem szerencsétlennek érezte magát. S megvakarta a fülét:

— Haj-haj!

Mert Vidróczki a harmadik zsúppal bajlódott éppen.

Csalma Máté taktikát változtatott erre. Jelesül: leheveredett a gyepre, a tyúkólka mellé, hogy így tartsa szemmel Vidróczkit. Föl is szólt neki, nógatásnak végette:

— Igyekezzen, te falu csúfja!

— Hiszen igyekszek én, Máté bácsi, hogy majd a vállam szakad le... Hát azt teccett-e hallani, micsoda kép van ráfestve a kásói templom falára?

— Nem hallottam — ütötte föl az orrát kíváncsian Csalma Máté.

Vidróczki nekihelyezkedett az elbeszélésnek s azalatt természetesen oda se szagolt a tetőmunkának. Így kezdte:

— Hát van egy kép a kásói templomba a falra festve s arrul szól,

hogy hogy mennek át a zsidók a Verestengeren? Láccanak kettéválva a Verestenger habjai és a zsidók igen sietnek át a másik oldalra, mielőtt megint összecsapódna a víz. Csakhogy azok a zsidók egytül-egyig magyarok . . .

— Ejha! — rikkantott föl megütődve Csalma Máté.

Vidróczki először cigarettát sodort odafent, ráfüstölt, az első slukkert mellre szívta le, mélyen s akkor orrlyukain bocsátván ki a füstöt, így kezdte emelkedett hangulatban:

— Mer pörge kalap van a fejükbe, a kalap mellett meg árvalányhaj. Oszt fokos a markukba, az álluk alatt Kossuth-szakáll, a bajuszok pedig kikunkorítva . . . Tessék csak idehallgatni! Oszt pitykés mellény rajtok, az alatt bornyúszájú ing, a lábukon huszárnadrág veres posztóbul, azonfelül rámáscsizma takaros sarkantyúval . . .

— Az ánciusát! — szakította meg föllekesedve Csalma Máté. — Oszt mér vannak magyar ruhába kiöltözve, nem tudod?

— Tudni nem tudom, csak gondolom, hogy biztosan kikeresztelkedtek — s újabb füstöt eresztett ki az orrán.

Kevéssel volt ez ebédidő előtt. Darabkát elbeszélgettek még a kásói falfestményről, miközben csöndeskén kuncogott föl magában egyszerű kétszer Vidróczki. Aztán ledobta a harmadik zsúpot is a tyúkólka tetejéről. Meglátta ezt Csalma Máté és fölpillantván búsan a kikezdett tetőre, felsóhajtott nagy keserűséggel:

— Akkor vette el Isten az eszemet, mikor megfogadtalak! Mer ilyen disznó lajhár nincs több a világon!

— Hisz majd a karom szakad ki, úgy dógozok, Máté bácsi — védekezett kissé megszeppenve Vidróczki.

S hallgattak, hallgattak a meleg délben. Csalma Máté a gyepes részen heverészve az árnyékban, Vidróczki viszont a tetőélen tétlenkedve. Egyszer megszólalt még:

— Máté bácsi, adhatna mán egy kis bregyóreszt . . .

— Miféle bregyóreszt?

— Hát egy kis drótszeget. Abból a félliterből, amit megalkudtunk mára.

Csalma Máté felütötte a fejét:

— Hogy közösbe igyuk meg a félliter gabnát, ami mára járna neked . . . Azt akarod?

— Azt! — bólintott Vidróczki.

Az öreg Csalma készséggel kászálódott fel a gyepről, betért a házba s két pillanattal később kijött a félliter gabnapálínkával. Attól kezdve felváltva iddögáltak. Hol Csalma Máté hajtott föl néhány nyelettel, hol Vidróczkinak nyujtotta fel az üveget, aki is a nyelve alá öntvén az italból, minden esetben így tett hozzá: brrr . . .!

Az italtól azonban elálmosodott az öreg. Ahogy fenekére értek volna le az üvegnek, azt mondta Csalma Máté:

— Mihály fiam, én most ledülök kicsit a gyepre, mer nem bírom

emelni a szemhéjamat. De igyekezzél, mer ha nem leszel készen estére, karóval verlek le onnét . . . Oszd ne hazudozzál nekem többet, mer rosszul tanálsz járni, aszmondom !

Vidróczki annyit mondott rá :

— Tudom a kötelességemet, Máté bácsi !

Csalma Máté hanyatt terült tehát az udvar gyepes részén, két tenyerét a tarkója alá dugva s elcsöndesedett. Vidróczki először elpiszmogott még a negyedik kicskával, amikor hirtelen az eszébe jutott valami :

— Kígyóhúst ettem eccer, Máté bácsi s a kígyóhústól megértettem a madarak beszédit . . . Épp a velejti erdő szélén bandukoltam el s hallottam, amint átszóltak egymásnak a madarak : — itt megy Vidróczki, az a piszok !

Abbahagyta hirtelen, mert senki nem válaszolt neki. Ahogy felfigyelt volna, látta, hogy Csalma Máté mélyen lélegzik immár, amire megvakarta a nyakát, majd lecsúszott ügyesen a tetőről, odalopózott Csalma Mátéhoz, mellé feküdt s tarkója alá dugta a két tenyerét. Mint aki rászolgált már egy kis szundításra.

Félely lehetett ebédidő után.

Csönd hallgatott a falu fölött, miután mindenki a mezőn serénykedett. Emberek, asszonyok karja alatt ropogott a munka, ők ketten akkor már mélyen benne voltak a fűrészelésben. Csalma Máté mélyen és hosszan szuszogott, Vidróczki viszont bele-belehorkantott . . . Mintha tercelt volna.

Komáromi János.

SÍRKŐ.

*Feketén áll a kirakatban,
Még nem veri se jég, se hó.
A lapja sima, tükörfényes,
Ez a sírkő még eladó.*

*Kinek emlékét majd megőrzi:
Isten tudja, most merre, hol?
Tán örömeért futkos lihegve,
Vagy bánat elől bujdokol.*

*Nappalát talán átkacagja,
S éjjel boldogan szendereg,
S az a béke lengi át álmát,
Mely majd pora fölött lebeg.*

*. . . A sírkő néma, áll nyugodtan,
Vár, egyre vár türelmesen . . .
De ha megmozdul ma, vagy holnap,
Úgy jaj neked, vagy jaj nekem!*

Falu Tamás.